

Goud voor blaffeture, essepikken en verdesleweren

Ook taal leeft, en sterft. Daarom in dit boek even stilstaan bij de relikwieën van het dialect van dorp en streek.

Over “écht Knesseloars” mogen we niet spreken, want de grenzen van de lokale spreektaal zijn uitermate complex. Daarom houden we het liever bij dialectwoorden. In de hoop dat hemelse krachten de kern van ons lokaal taaltje nog enkele decennia in leven laten, vroegen we twee verzamelaars om een selectie van meer dan 800 woorden te herleiden tot een lijst van ca 300 woorden. Daarna gaven acht willekeurig gekozen parochianen (*) de woorden een score van nul tot drie punten. Hun klassemment vindt de lezer hieronder, opgesplitst in drie beknoptere overzichten (zelfstandige naamwoorden, werkwoorden en al de rest). Dit artikel is geen wetenschap. Die vindt de lezer in het boek van het Meetjeslands Dialectgenootschap dat einde dit jaar verschijnt. Dit artikel is een smaakmaker, dat hopelijk wel...

Alleen bij de top-20 van de zelfstandige naamwoorden geven we een minimale woordverklaring, voor zover we die terugvonden. De daaropvolgende items zijn lijstjes, meer niet.

1. **Een blaffetuur.** Een vensterluik. Klinkt Frans, maar zou komen van het oud-Vlaamse *blaf*, een groot blad papier, een papieren afsluiting of luik. Het Etymologisch Woordenboek Van Dale verwijst naar het middeleeuws Latijn *blaffardus*: van een bleke kleur, verf.
2. **Een oaktepuut.** Een kikker. Combinatie van klanknabootsing en puut.
3. **Een sletse.** Een pantoffel.

▲ De blaffetuurkes zijn gesloten... In dit geval (Sportstraat) al lang...

▲ Den oaktepuut, zilveren tweede in de stand.

▲ Gedeelde tweede plaats voor de sletsekes van een ware held...

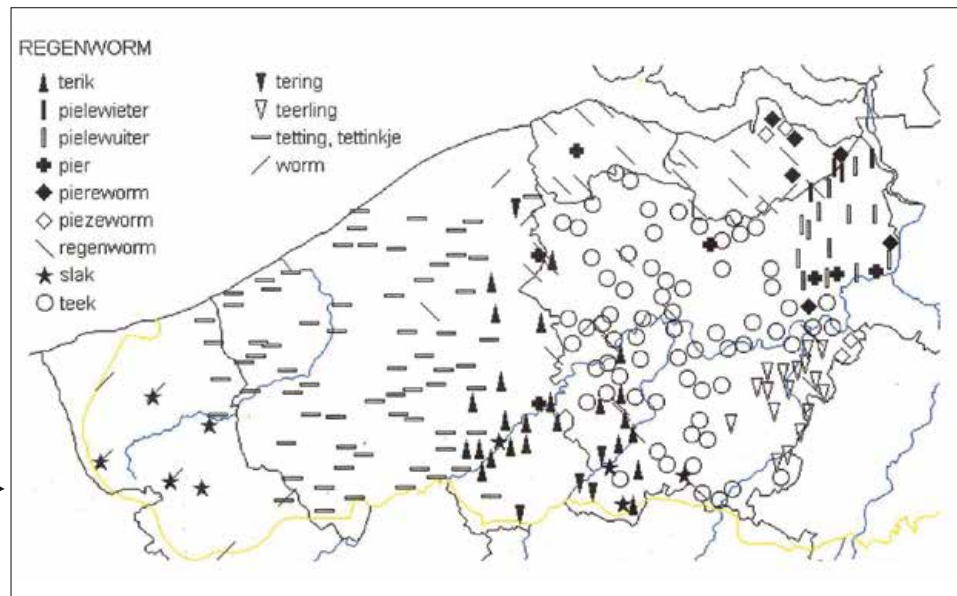
4. **Anneketiek.** Een door een wormpje aangetaste appel.
5. **Een térik.** Een regenworm. (zie kaartje voor het verspreidingsgebied van dat woord). Een regenworm “verteert” (poreus maken) de aarde. (zie kaartje blz. 45).
6. **Een tuimelperte.** Mogelijks een samenstelling van tuimelen (overkop gaan, vallen) en het Franse perle (schade, verlies)
7. **Een baelde.** Een afsluiting van een weide met prikkeldraad en balken.
8. **Een flokkt.** Een kurk op een fles. Ook dat is een combinatie van een klanknabootsing en het woord hout.
9. **Een gerre.** Een zeer nauwe opening.
10. **Een vliebedde.** Een vlinder.
11. **Een zantje.** Een prentje. Kan ook ontleend zijn aan het Latijn (sanctus, heilige). Prentje waarop een heilige is afgebeeld.
12. **Een doeninge.** Een huis, woonplaats, erf.
13. **Een suisse.** Frans woord voor Zwitserse wacht, die de Paus beschermd. Volkstaal voor ordebeewaarder in de kerk.
14. **Een hannekesnest.** Een rommelig boeltje. Een “hanneke” is een ekster. Een eksternest is een rommeltje, een zootje.
15. **Een gabbe.** Een open, gapende wonde.
16. **Een bresse.** Een grote opeengepakte groep.
17. **Een ramijstering.** Een rommelig boeltje.
18. **Een zeekske. Een plasje.** ‘Nog een zeeske, monseigneur?’, is de fameuze vraag die een meid van een Knesselaars pastoor ooit zou hebben gesteld toen ze de bisschop nog een kop koffie wou uitschenken.
19. **Een zille.** Een dorpel, boordsteen.
20. **Een tuude.** Tuit, fopspeen.

Andere topvermeldingen zijn *speddelingen* (spatten), *stroatzeile* (straaloper, vrouw), *hemelaweirke* (leeuwe-rik), *paddernoize* (patronaatszaal, feestzaal), *oalkerdeel* (17, beerkar, gierwagen), *kortwagen* (kruiwagen), *kweene* (kwezel, heks), *peirdemeester* (veearts), *perseen* (rolluik), *pekking* (een “vedding”, een pak slaag), *piesoog* (tip-oog), *schaffeloare* (een sukkelaar), *toespelle* (veiligheids-speld), *tsjiebe* (kip), *veure* (veur), *doeize* (16; fopspeen), *klakkebosse* (speelgoed, instrument), *kopke* (postzegel), *oliedits* (oliebol), *rekkerspriet* (katapult, speelgoed), *spel-lekoter* (woonwagenbewoner), *stude* (boterham), *veuj* (klep van een muts), *wilfant* (wild kind), *zoedekoeke* (peperkoek), *goele* (domme vrouw), *carnesjeire* (boe-kentas), *dilte* (hooizolder), *kaantje* (uitgebakken spek-rand), *knechtebrakke* (kwajongens), *mesjonk* (meisje), *oale* (aal, beer, mest), *schei* (magere persoon), *schruigel* (schreeuw), *vertrek* (wc), *zeupe* (slok), *zeuraare* (iemand die oneerlijk speelt), *vremmens* (15, vrouw), *fer-nes* (ketel waaronder vuur wordt gemaakt), *grebbe* (grop-pel, goot, strook aan beide zijden van de weg, waar het regenwater naar de riool loopt).

▼ Een groep “commeerewijven” in de Knesselaarse carnavalstoet van 1960.

Zo gaan echte wetenschappers te werk. Een voorbeeldje van de registratie van dialectwoorden in Oost- en West-Vlaanderen. (fuzzy.arts.kuleuven.be).

Werkwoorden

In de categorie werkwoorden zijn de topscores voor *es-sepikken* (23, vitten), *verdesleweren* (23, overhoop halen, wanorde scheppen), *belen* (22, van mening veranderen), *afreuten* (20, iemand in het verlies spelen), *defelen* (knoeien), *metten* (uit de weg gaan, synoniem *gurten*), *afnoezen* (19, kantje afsnijden), *ipperste* (18, zolderverdieping), *jonnen/jeunen* (gunnen), *bronselen* (17, op de sukkel zijn met iets), *zich geneiren* (16, zich goed voelen), *te kandelegoan* (iets vernielen), *twis in de zak zijn* (tegendraads zijn), *verslokkeren* (verslensen), *zeuraare* (oneerlijk zijn in het spel), *bassen* (blaffen), *dibben* (15, twifelen), *dziakken* (water gieten over iets of iemand), *klaaien* (omverkippen), *reineweren* (ruïneren, zonder geld vallen of in armoede duwen), *aangesjareld zijn* (14, verkeerd of lelijk aangekleed zijn), *niet mesannen* (niet geven), *riffezieren* (weigeren), *ueken* (jeuken), *versmuieren* (verdrinken), *tsjolen* (13, zonder doel te bereiken aan iets werken), *dessen* (slaag geven), *kloaveren* (op of over iets kruipen), *vermassacrereren* (vernielen), *tsjeud'n* (dommerik), *van pijkens gebaren* (van kromme haas gebaren), *wroetelen* (wrikken), *flokken* (12, zich comfortabel tegen of op iets neerzetten), *geen hubbe meer kunnen* (vermoeid zijn, niet meer vooruit kunnen), *nerestuiken* (vallen), *peutjen hoak'n* (voetje lichten), *plak staan* (in de schuld staan), *scharte* (kras), *vette* (mest), *lammeren* (11, betalen), *gurten* (uit de weg gaan), *komenen* (roddelen)

Ongetwijfeld zijn er nog honderden mooie dialectwoorden, die hierboven niet zijn vermeld. De geïnteresseerde lezer vindt zeker wat hij zoekt in het wetenschappelijk werk van het Dialectgenootschap: meer woorden, een oerdegelijke etymologische verklaring, een geijkte spelling. Meer hierover in het kaderstuk op bladzijde 50.

Noch het een noch het ander...

Tot slot zijn er de woorden die niet in de bovenstaande categorieën passen: *klabbenanse* (22, gepraat), *kwestzondere* (20, ik ben benieuwd of...), *kontekraaks* (19, tegengesteld), *sefar* (limonademer), *getieketekt* (18, heel veel zin om...), *tsjokkepalink* (doornat), *g'assereerd* (nerveus, haastig), *gildig* (met overschot), *goe kome 't uit* (nemen zoals het is), *grad vergeten* (helemaal), *mee ruize* (met veel moeite), *ruizeluide* (iemand die zich geen zorgen maakt en doorgaat), *tuebe* (samen), *op tramar zijn* (op stap zijn), *wietlawaai* of *wieblawaai* (een onerstig iemand), *de biezeroute in* (17, weg zijn), *girre-jutsum* (links en rechts voor paarden), *verleed* (beu, verveeld), *be 'k en doe joa 'k en doe* (neen, ontkenning, of ja, bevestiging en alle varianten), *kletse* (zonder hoofddeksel), *pletse* (zonder schoenen en kousen), *pietjepekkedonker* (heel donker), *reize-reize* (op gelijke hoogte), *scheirlwiep* (dwars, schuin), *vliemstevil* (volledig vol), *welbesteekt* (eigen schuld), *webel* (16, ijl), *fik* (kwelduiveltje, klein vervelend persoonsje), *mijn waarlingen* (warempel), *vernepen* (klein, niet goed uitziend), *flimpe vallen* (15, bewusteloos), *zekenat* (door en door nat), *ketsjuis* (veinzend), *sterrelingen* (onbewust, zonder omkijken), *mijn dziele* (14, warempel), *slinseslap* (zeer slap), *bendig* (hitsig), *preus* (trots), *schauw* (bang), *ledder* (13, weinig), *tefrente* (meer dan...), *melekei* (verdorie), *tsjeud'n* (dommerik)...

(*) De eerste selectie gebeurde door Renaat De Blaere en Paul Verhoestraete. De kwotering van de kortere lijst gebeurde door Harry Arnaut, Arseen Busschaert, Jean De Neve, Johan Gussé, Hugo Gyselbrecht, Caroline Mortier, Steven Schelstraete en Gerard Van de Castele.

Dialectwoordenboek op komst...

Het Dialectgenootschap Zuidwest-Meetjesland heeft zich het optekenen, verzamelen en bestuderen van de stilaan verdwijnende dialecten uit onze streek tot doel gesteld. Het dialectgebied omvat de gemeenten Aalter en Knesselare met hun deelgemeenten en parochies (Aalter-Brug, Sint-Maria-Aalter, Lotenhulle, Bellem, Poeke, Ursel). Gesticht in 2002 door Erik Wille, gaf de studiegroep tot 2010 viermaal per jaar een tijdschrift uit waarin, met de hulp van medewerkers en informanten, de woordenschat en de uitdrukkingen in verschillende thema's werden vastgelegd.

Onder de leiding van de Knesselaarse dialectlexicografe Tineke De Pauw en de Aalterse dialectkenner Erik Wille werd jarenlang aan het uiteindelijke doel gewerkt, nl. de uitgave van een dialectwoordenboek van beide gemeenten.

Daarvoor belegden de auteurs een vijftig vergaderingen met een woordenboekcomité en werkten ze van bij het begin nauw samen met de Vakgroep Nederlandse Taalkunde, Woordenboek van de Vlaamse Dialecten van de Universiteit Gent.

Het Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland wordt voorgesteld op 16 november 2013. Naast de alfabetische lijst van de (duizenden) dialectwoorden zal het boek ook wetenschappelijke artikels (etymologie, klankleer, spellingsysteem, ...) en thematische hoofdstukken (landbouw, kerkleven, volksvermaak, ...) bevatten.

Alles wordt rijk geïllustreerd en verduidelijkt door foto's en tekeningen.

▲ Het dialectgenootschap na een vergadering met naast voorzitter Erik Wille helemaal achteraan Tineke De Pauw (Universiteit Gent), en de Knesselaarse kernleden Marc D'Hooge en vooraan rechts Erik Blondia, Ivan De Keere en Renaat De Blaere.